

Byebye Bonn

1996

[Achtergrond](#) - 15 november 2006 - Auteur: Michèle de Waard

Zodra Helmut Kohl in Bonn is, zindert het in de Duitse hoofdstad. 's Morgens al tegen zes uur fietsen de eerste ambtenaren de regeringswijk binnen, zodat ze op de kanselarij zijn voordat Herr Bundeskanzler om half zeven aan de Dahlmannstrasse verschijnt.

Zwarte auto's rijden af en aan. Diplomaten lopen opvallend vaak in stemmig grijs door de straten rondom de 'macht' aan de Rijn. Journalisten haasten zich naar de televisiestudio's en secretaresses zijn in de weer met grote bossen bloemen voor alweer een tuinfeest of een *Weinparty*.

En wandel je 's avonds door de regeringswijk, is de kans groot dat je de groene parlementariër Joschka Fischer tegen het lijf loopt, die met boodschappentassen naar zijn appartementje sjouwt.

Enkele vierkante kilometers politiek

In de nadagen van de 'Bonner Republiek', zomer 1996, waren we neergestreken in de regeringswijk van het vriendelijke provinciestadje, vlakbij Nederland.

We ontdekten al gauw dat je als correspondent in Bonn nauwelijks gunstiger kon wonen dan in de regeringswijk. Op enkele vierkante kilometers kon niemand elkaar ontlopen. Joggende politici haalden elkaar al bij het ochtendgloren in op het smalle pad langs de Rijn, vlak voor onze woning. En tijdens een lunch bij Antonio aan de Adenauerallee of op een van de vele ambassadefeestjes in de tuinen langs de rivier was het laatste nieuws snel verspreid.

Het *Regierungsviertel* gaf ook dagelijks de temperatuur aan in Kohls bondskanselarij. Kioskhouders Jürgen Rausch, waar ik mijn dagelijkse stapel kranten kocht, gold met zijn stalletje tegenover het parlement als een wandelend nieuwsblad. Immers, ook Kohls naaste medewerkers haalden bij hem een koffie of een *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. En gezamenlijk namen ze de aimabele Jürgen in vertrouwen over het actuele humeur van hun chef. Had iemand weer eens naar boulevardkrant *Bild* gelekt, dan kon de kanselier flink tieren, maar was Kohl je vriend, dan nam hij je mee naar zijn lievelingsrestaurant in Deidesheim in de Palts.

Zonder grandeur, maar toch groots

Bonn was een stad die de Britse schrijver John le Carré zo treffend had beschreven in 'A small town in Germany': "Of het regent of de spoorbomen zijn dicht. Het is een erg bovennatuurlijke plek; de dromen hebben er de realiteit vervangen." Le Carré bezocht de stad kort na de Tweede Wereldoorlog, toen Bonn nog in de kinderschoenen stond van de democratie.

Elke grandeur was Bonn vreemd. En toch was deze voormalige residentie van de Keulse bisschoppen groots. Hier, in het Rijnland, was jarenlang aan de fundamenten en de welvaart gewerkt van het huidige Duitsland. In bescheidenheid. "We verhuizen naar Berlijn, maar niet naar een nieuwe republiek", zei Helmut Kohl, de architect van de Duitse vereniging, drie jaar later (1 juli 1999) tijdens een geëmotioneerd afscheid van Bonn. Het was de laatste dag dat de 669 parlementariërs in de glazen Bondsdag - symbool voor de open democratie - aan de Rijn bij elkaar waren, want die zomer vertrokken ze allemaal 645 kilometer verderop naar het oosten.

Kohl was toen alweer een 'eenvoudige afgevaardigde'; maar de man, die langer kanselier was geweest dan Konrad Adenauer - in 1998 was hij opgevolgd door de sociaal-democraat Gerhard Schröder - stal bij het afscheid van Bonn de show.

Omgeven door tv-camera's en journalisten liep hij voor de laatste keer naar het parlement. Binnen waarschuwde hij zijn opvolgers voor de verleiding de gegroeide invloed van Duitsland "zelfgenoegzaam" tentoon te spreiden. Iedereen die vanuit Berlijn regeerde deed er goed aan zich in de continuïteit van de in Bonn verworven democratie te plaatsen, zei Kohl. Byebye Bonn.

De patriarch

De zomer van 1996 was nog niet voorbij, of de herfst van de patriarch begon. Met veertien jaar aan de macht was Kohl de langst regerende naoorlogse kanselier. Er hing die dagen een sfeer van devotie in Bonn. Touringcars vol Duitsers werden langs de kanselarij geleid. Der Spiegel plaatste hem op de cover als 'Der ewige Kanzler'. Op tv gaf Kohl het ene na het andere interview.

En Kohl publiceerde een lijvig boek: Ich wollte Deutschlands Einheit, waarover hij graag vertelde.

Een interview met Kohl was een belevenis. Het stellen van een vraag bleek een hele kunst. Het geselecteerde groepje Europese journalisten, waartoe ik behoorde, was zijn kamer nog niet binnengekomen, of de 1,93 meter lange Kohl schoof achter zijn bureau. Voor een enorme wandkast stond zijn verzameling stenen. Prompt stak hij van wal. Over zijn persoonlijke betrekkingen met de

Russische leider en saunavriend Boris Jeltsin, met François Mitterrand, met Wim Kok. Alles prima. Alleen Margaret Thatcher was lastiger (“zij leeft nog in de negentiende eeuw”).

Vol warmte had Kohl het over Gorbatsjov, die hij al maanden voor de val van de Muur op 9 november 1989, probeerde te overreden tot vereniging van de twee Duitslanden. Toen ze in juni 1989 na middernacht samen op een muurtje aan de Rijn zaten, zei Kohl tegen zijn Russische vriend: “Zo zeker als de Rijn naar de zee stroomt, zo zeker zal de Duitse eenheid komen. De vraag is: doen we het nog in onze generatie of wachten we?” Overmand door de boeiende spraakwaterval ontdekten we, toen we weer buiten stonden, dat er slechts drie vragen waren gesteld. Eenmaal bij Kohl, voert er slechts één de regie.

Zoveel is duidelijk. De jongste Duitse en Europese geschiedenis had er zonder Kohl absoluut anders uitgezien. De *Wiedervereinigung* en de euro - na een economische kwam de politieke unie, dacht Kohl - ze waren er niet gekomen.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/3600/byebye-bonn>